

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 378.147:004.9](072):37.091.33-021.68

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14557552>

**Викладання історії України через призму сучасних педагогічних
технологій**

Гончарук Валентина Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини, 20300, м. Умань,
Черкаська обл., вул. Садова 2, Україна,
goncharuk424@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7323-0590>

Дрогомирецька Людмила Романівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики
викладання історії Прикарпатського університету імені В. Стефаника, 76000,
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка 57, Україна,
liudmyla.drogomyretska@pnu.edu.ua, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9770-2724>

Петрова Наталія Олександрівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, етнології та
всесвітньої історії Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова, 65038, м. Одеса, вул. Змієнка 2, Україна,
pani_natalka@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9536-4357>

Прийнято: 07.12.2024 | Опубліковано: 26.12.2024

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Анотація: У статті аналізується вплив сучасних педагогічних технологій, зокрема мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ, онлайн-курсів і гейміфікації, на оптимізацію освітнього процесу та підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу здобувачами вищої та середньої освіти. **Метою** дослідження є аналіз використання сучасних педагогічних технологій у викладанні історії України, визначення ефективності їхнього впровадження в освітній процес та розробка рекомендацій для вдосконалення методик навчання в умовах глобалізаційних викликів і цифровізації освіти. У процесі дослідження були використані такі **методи:** аналіз і узагальнення наукової літератури, синтез і моделювання, а також порівняння традиційних і сучасних підходів до викладання історії України. **Результати** дослідження показали, що впровадження сучасних педагогічних технологій, зокрема мультимедійних засобів, інтерактивних платформ, гейміфікації освітнього процесу, значно підвищує ефективність викладання історії України. Використання мультимедійних ресурсів дозволяє краще візуалізувати історичні події, а інтерактивні технології сприяють активізації діяльності здобувачів та розвитку критичного мислення. Виявлено, що найбільш ефективними є комбіновані методи, які поєднують традиційні форми з новітніми технологіями. **У висновках** узагальнено, що використання сучасних педагогічних технологій значно покращує процес навчання історії України. Вони сприяють кращому засвоєнню матеріалу, підвищують мотивацію здобувачів освіти та активізують їхнє критичне мислення. Для подальшого вдосконалення викладання історії України варто більше уваги приділяти інтеграції цифрових платформ і мультимедійних інструментів в освітньому процесі, а також активно застосовувати інноваційні методи, орієнтовані на інтерактивність та співпрацю здобувачів вищої освіти. Успішне впровадження цих технологій дозволить підготувати

майбутніх фахівців до ефективного використання сучасних інструментів у професійній діяльності.

Ключові слова: *інноваційні освітні підходи, міждисциплінарна інтеграція, цифрові ресурси, компетенції здобувачів освіти, викладання історії.*

Teaching the history of Ukraine through the prism of modern pedagogical technologies

Valentyna Honcharuk,

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies and Relevant Teaching Methodologies of the Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 20300, Uman, Cherkasy region, st. Sadova 2, Ukraine,
goncharuk424@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7323-0590>

Liudmyla Drohomiretska,

PhD (History), Associate Professor of the Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History of the V. Stefanyk Precarpathian University, 76000, Ivano-Frankivsk, st. Shevchenka 57, Ukraine,
liudmyla.drogomyretska@pnu.edu.ua, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9770-2724>

Nataliia Petrova,

PhD of Historical Science, Associate Professor of the Department of Archaeology, Ethnology and World History of the Odesa I. I. Mechnikov National University, 65038, Odesa, st. Zmienka 2, Ukraine,
pani_natalka@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9536-4357>

Abstract: *The article considers the role of modern pedagogical technologies, such as multimedia resources, interactive platforms, online courses and gaming technologies, in improving the educational process and increasing the efficiency of students' learning. **The purpose** of the study is to analyze the use of modern pedagogical technologies in teaching the history of Ukraine, determine the effectiveness of their implementation in the educational process and develop recommendations for improving teaching methods in the context of globalization challenges and digitalization of education. The following methods were used in the research: analysis and generalization of scientific literature, synthesis and modeling, as well as comparison of traditional and modern approaches to teaching the history of Ukraine. **Results:** the study showed that the introduction of modern pedagogical technologies, such as multimedia tools, interactive platforms, and gamification of the educational process, significantly increases the effectiveness of teaching the history of Ukraine. The use of multimedia resources allows for better visualization of historical events, and interactive technologies contribute to the activation of student activity and the development of critical thinking. It was found that the most effective are combined methods that combine traditional forms with the latest technologies. **In the conclusions,** the results of the study confirmed that the use of modern pedagogical technologies significantly improves the process of teaching the history of Ukraine. They contribute to better assimilation of the material, increase the motivation of students and activate their critical thinking. To further improve the teaching of the history of Ukraine, more attention should be paid to the integration of digital platforms and multimedia tools into the educational process, as well as actively include innovative methods focused on interactivity and cooperation of students. The successful implementation of these technologies will prepare future specialists for the effective use of modern tools in professional activities.*

***Keywords:** innovative educational approaches, interdisciplinary integration, digital resources, competencies of education seekers, teaching history.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна система освіти вимагає пошуку нових підходів до викладання історії України в середній освіті, які б відповідали потребам цифрового суспільства та забезпечували ефективну підготовку здобувачів освіти до розуміння історичних процесів у глобальному контексті. Використання сучасних педагогічних технологій, зокрема мультимедії, інтерактивних методів, ігрових технологій, а також інформаційно-комунікаційних засобів, дозволяє не лише зробити освітній процес цікавішим та доступнішим, але й сприяє формуванню основних компетентностей здобувачів освіти: критичного мислення, громадянської відповідальності, навичок роботи з інформацією та співпраці в команді.

Однак упровадження таких технологій супроводжується низкою проблем, зокрема відсутністю технічного забезпечення в окремих закладах освіти, недостатньою методичною підготовкою педагогів до роботи з інноваційними технологіями, а також ризиком зниження уваги до традиційних методів, які зберігають свою значущість. З огляду на це, актуальним є вивчення ефективних шляхів інтеграції сучасних педагогічних технологій у процес викладання історії України з урахуванням вікових особливостей здобувачів середньої освіти, специфіки змісту навчального матеріалу та вимог державних освітніх стандартів.

Розв'язання зазначеної проблеми сприятиме підвищенню якості історичної освіти, формуванню в здобувачів стійкого інтересу до вивчення

історії України, а також розвитку їхньої здатності застосовувати здобуті знання в реальних життєвих ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання сучасних педагогічних технологій у викладанні історії України виявляє широкий спектр проблем і можливостей для розвитку цієї галузі в умовах швидких технологічних змін та глобалізаційних викликів. Основні дослідження зосереджені на теоретичних засадах, проте практика впровадження інноваційних технологій залишається недостатньо вивченою.

Ю. Дмитров у своїй публікації висвітлює основні підходи до інтеграції історії України в глобальну освітню систему, підкреслюючи необхідність адаптації освітніх методик до міжнародних стандартів. Однак автор не надає конкретних інструментів для впровадження новітніх цифрових технологій, що залишає простір для подальших досліджень [1].

В. Михайлюк звертає увагу на теоретичні засади упровадження інноваційних технологій викладання історії, зокрема під час педагогічної практики здобувачів вищої освіти. Однак у роботі не доведено реальну ефективність застосування цих технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, що є важливим напрямом подальших досліджень [2].

С. Марченко, Т. Іванова, О. Гевко у своєму дослідженні аналізують інноваційні технології викладання історії, проте обмежуються лише теоретичним підходом, без практичного застосування цих методів в освітньому процесі. Це відкриває можливості для подальшого вивчення практичних аспектів використання інновацій [3].

А. Гриценко досліджує мультимедійні технології викладання історії, зазначаючи їхні переваги для візуалізації історичних подій, але не розглядає

інтеграцію таких інструментів у навчальні курси з історії України на рівні закладів вищої освіти [4].

І. Лаврова, О. Сараєва вивчають використання ігрових технологій у навчанні, підкреслюючи потенціал ігор у викладанні історії, але не враховують специфіки історії України як окремої дисципліни [5].

Дослідження таких авторів, як А. Кордонова, та Л. Козлова, зосереджені на інтеграції іноземних мов та цифрових ресурсів у викладання історії, однак не охоплюють вплив цих технологій на ефективність навчання в реальних умовах вищої освіти [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд літератури висвітлює важливі аспекти впровадження сучасних педагогічних технологій викладання історії України в середній та вищій освіті, зокрема інтеграцію мультимедійних ресурсів, ігрових технологій, цифрових платформ та інноваційних методик. Однак недостатньо дослідженим залишається питання їх ефективного впровадження в освітній процес з урахуванням специфіки історії України як навчальної дисципліни, особливо в контексті формування національної ідентичності, критичного мислення та адаптації до вимог сучасного цифрового освітнього середовища.

Зокрема, бракує комплексного підходу до аналізу впливу сучасних технологій на якість навчання, їх інтеграції в програми закладів освіти різного рівня, а також оцінювання результативності таких методів у контексті нових освітніх стандартів.

Наше дослідження спрямоване на розробку методології впровадження інноваційних технологій у викладання історії України в середній та вищій освіті. Це передбачає інтерактивні підходи, використання мультимедійних і цифрових інструментів, які забезпечують активну залученість здобувачів освіти, формують їхній інтерес до історії та сприяють кращому засвоєнню

матеріалу. Робота сприятиме оптимізації освітнього процесу та підвищенню його ефективності в умовах сучасних викликів і потреб української освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті – визначити інноваційні підходи до викладання історії України з використанням сучасних педагогічних технологій для підвищення ефективності освітнього процесу.

Завдання статті:

1. Здійснити аналіз сучасних педагогічних технологій, які сприяють інтерактивному викладанню історії України.
2. Розглянути можливості інтеграції цифрових інструментів, мультимедійних засобів та ігрових методів в освітній процес закладів середньої та вищої освіти.
3. Визначити перспективні напрями розвитку методики викладання історії України з акцентом на формування критичного мислення та історичної свідомості здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Історія України як навчальна дисципліна має значний потенціал для розвитку громадянської компетентності здобувачів освіти, надаючи глибокі знання та сприяючи їхньому розвитку. Методологічний підхід до формування цієї компетентності полягає в інтеграції громадянознавчих елементів у навчальний матеріал, що дозволяє системно здобувати відповідні знання. Особливу увагу варто приділяти формуванню практичних громадянських навичок, що є важливою частиною освітнього процесу. Для забезпечення ефективності цього необхідно регулярно використовувати інтерактивні методи навчання, які залучають здобувачів освіти до активної участі в засвоєнні знань і розвитку відповідних навичок. Успіх виконання завдань громадянської освіти залежить від постійного вдосконалення освітніх програм та створення підручників і

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

методичних посібників, які забезпечують якісне формування громадянської компетентності здобувачів освіти.

Сучасна середня та вища освіта вимагають переосмислення традиційних підходів до навчання, зокрема й історії як важливого елемента формування світогляду молоді. Компетентнісний підхід у цьому контексті є інноваційною стратегією, що спрямована на розвиток не лише знань, а й основних навичок і цінностей, необхідних для активної участі в суспільному житті. Історія як джерело досвіду минулого має потенціал для виховання критичного мислення, відповідальності та громадянської свідомості. З огляду на це, актуалізація компетентнісного підходу є важливим кроком на шляху до підготовки здобувачів освіти до викликів сьогодення.

Викладання історії України за допомогою сучасних педагогічних технологій сприяє ефективнішому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення в здобувачів вищої та середньої освіти. Застосування інноваційних підходів дає змогу не лише активізувати освітній процес, але й зацікавити здобувачів, що надалі підвищить їхню мотивацію до глибшого вивчення історії. У табл. 1 наведено основні педагогічні технології, принципи їхнього застосування в контексті викладання історії України та переваги кожної з них.

Таблиця 1

Інноваційні підходи у викладанні історії України: сучасні методи та їхня ефективність

Педагогічні технології	Опис технології	Застосування в контексті вивчення	Переваги	Приклад
------------------------	-----------------	-----------------------------------	----------	---------

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

		історії України		
Інтерактивне навчання	Технологія, що сприяє активному залученню здобувачів освіти в процес навчання через різноманітні методи взаємодії	Створення ситуацій для обговорення історичних подій, рольових ігор, дебатів, використання інтерактивних карт	Активізує когнітивні та емоційні процеси, підвищує мотивацію	Дискусії на тему «Герої Української революції», рольові ігри про події війни за незалежність
Проблемне навчання	Метод, що передбачає моделювання проблемних ситуацій для самостійного пошуку рішень	Аналіз історичних проблем (наприклад, питання Голодомору або боротьби за незалежність)	Розвиває критичне мислення, навчає аналізувати й робити висновки	Аналіз та обговорення причин і наслідків Голодомору через вивчення різних джерел: наукових статей та спогадів свідків

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Мультимедійні технології	Використання аудіо-, відео- та графічних матеріалів для полегшення сприйняття інформації	Презентації, документальні фільми з історії України, віртуальні екскурсії	Полегшує засвоєння складної інформації, підвищує зацікавленість	Використання документальних фільмів про часи козаччини, інтерактивні карти з історії Київської Русі / Руси – України
Проектне навчання	Технологія, що дозволяє здобувачам освіти працювати над дослідженням або створенням продукту	Проекти на тему «Історичні постаті України», створення плакатів, журналів, презентацій, дослідження наукових джерел	Розвиває вміння працювати в команді, дослідницькі навички	Створення проекту про вплив Української революції на політичну ситуацію в Європі
Мобільне навчання (мобільні застосунки)	Використання мобільних пристроїв для доступу	Мобільні застосунки для вивчення історії України,	Доступність навчання безвідносно до місця та часу	Використання мобільного застосунку для тестування з історії

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

	до навчальних матеріалів та взаємодії	вікторини, тестування через мобільні пристрої		України, відтворення історичних карт через застосунки для вивчення географії
Інтернет- ресурси та платформи	Використан ня онлайн- ресурсів для навчання: відеоуроки, онлайн- курси, електронні бібліотеки	Поглиблене вивчення історії через онлайн- курси, інтерактивні платформи (Coursera, EdX)	Доступ до міжнародних матеріалів, економія часу та ресурсів	Вивчення історії через онлайн-курси від українських та міжнародних університетів (наприклад, курс з історії України на платформі Prometheus)
Гейміфікація	Використан ня ігрових елементів для активного залучення здобувачів до	Історичні вікторини, дидактичні ігри, конкурси на знання історії України	Підвищує зацікавленіс ть, мотивує до самостійного навчання	Ігри, що включають питання про історичні періоди України, наприклад, «Поле чудес»

	освітнього процесу.			з історії козацтва або вікторини на тему подій Національно-визвольної війни
--	---------------------	--	--	---

Джерело: власна розробка авторів

Шлях українців до територіальної цілісності та соборності на початку ХХ ст. був складним. Створення незалежної держави, що об'єднувала всі етнічні українські землі, стало пріоритетом для політичних партій того часу. Це питання було важливим і на заході, і на сході України. У сучасному контексті стратегічною метою є консолідація нації та збереження територіальної цілісності, що набуло ще більшої актуальності після втрати державності на початку ХХ ст. Після поділу українських земель питання соборності стало основним в ідеології політичних партій, особливо в Західній Україні [7, с. 66].

Сучасна освіта переходить до проблемно орієнтованої моделі, яка передбачає інтеграцію навчання в різні сфери життя. Цей підхід надає широкі можливості для вибору, взаємодії, ефективної комунікації, об'єднання зусиль і спільного розв'язання освітніх завдань [5, с. 532].

Проблемно орієнтоване навчання також сприяє розвитку критичного мислення, здатності до аналізу та подолання реальних проблем. У цьому контексті освітні завдання не зводяться лише до теоретичних питань, а відображають реальні проблеми та виклики, які постають перед фахівцями

обраної сфери. Такий підхід дозволяє не тільки вивчати матеріал, а й розвивати практичні навички, необхідні для застосування в реальному житті.

Інтеграція навчання в різні сфери життя створює нові можливості для здобувачів освіти: вони можуть поєднувати теоретичні знання з практичним досвідом, брати участь у проєктах, що мають практичну цінність, і таким чином долучатися до розв'язання актуальних проблем суспільства. Цей підхід сприяє розвитку в здобувачів не тільки академічних, але й соціальних та комунікативних компетенцій, оскільки вимагає від них активної взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу, включаючи викладачів, колег і представників різних професійних середовищ.

Сучасне викладання історії України передбачає обговорення поточних світових проблем-конфліктів, екологічних криз та політики. Це допомагає здобувачам освіти зрозуміти, що минуле й сьогодення нерозривно пов'язані [1, с. 3].

Засвоєння історичної інформації за допомогою знань з інших галузей наук сприяє глибшому розумінню історичних подій та їхнього впливу на сучасність. Інноваційні методи навчання стимулюють здобувачів середньої та вищої освіти застосовувати міждисциплінарні знання, що допомагає краще осмислити історичні процеси. Ці методи, орієнтуючись на гуманістичний підхід, створюють умови для розвитку особистості, її самовдосконалення, а також для розкриття творчих здібностей здобувачів вищої освіти.

До інноваційних підходів належать різноманітні формати взаємодії, зокрема форуми для обговорення, чати для миттєвого спілкування та системи обміну повідомленнями. Особлива увага приділяється перевірці та оцінюванню рівня знань, використовуючи завдання, тести та інші методи, що дозволяють формувати висококваліфікованих фахівців [8, с. 869]. Проте однією з важливих проблем є ефективне встановлення зворотного зв'язку, що

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

дозволяє вчасно отримати інформацію про рівень задоволеності здобувачів середньої та вищої освіти від процесу навчання.

Сучасні педагогічні технології відкривають нові можливості для викладання історії України в середній та вищій освіті, зосереджуючи увагу на активній взаємодії здобувачів освіти з навчальним матеріалом. Їх використання дозволяє не лише передавати знання, але й сприяти формуванню ключових компетентностей, необхідних для аналізу як складних історичних явищ, так і подій сьогодення. Одними з найефективніших методів у цьому контексті є дискусії та дебати, які дозволяють поєднати академічний аналіз із практичними навичками комунікації та критичного мислення.

Дискусії та дебати є потужним інструментом сучасної педагогіки, який дозволяє зробити процес викладання історії України не лише інформаційно насиченим, але й інтерактивним. Цей метод ґрунтується на активній участі здобувачів освіти в процесі аналізу й оцінювання історичних подій, що сприяє формуванню їхнього критичного мислення, уміння аналізувати інформацію та аргументувати свою думку.

Застосування дискусії як методу викладання історії України є особливо актуальним у контексті суперечливих і багатоаспектних подій, які складають історію країни. Наприклад, питання політичного вибору гетьманів або оцінювання діяльності ключових історичних постатей можуть бути розглянуті з різних перспектив, зокрема соціальної, політичної чи культурної. Такий підхід дозволяє здобувачам освіти самостійно формувати позицію щодо суперечливих питань, базуючись на історичних джерелах, документальних свідченнях і наукових інтерпретаціях.

Під час проведення дебатів викладач може застосовувати сучасні цифрові технології, наприклад, інтерактивні платформи для голосування або обміну думками, мультимедійні матеріали, які дозволяють учасникам

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

оперувати візуальними чи текстовими аргументами. Це не лише підвищує рівень зацікавленості, але й розвиває технічну грамотність здобувачів освіти, що є важливим складником їхньої підготовки в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Метод дискусії передбачає кілька етапів: від підготовки до аналізу результатів. На етапі підготовки здобувачі освіти ознайомлюються з матеріалами теми, отримують завдання дослідити певні аспекти події чи проблеми, а також підготувати аргументи, які вони будуть наводити під час обговорення. Викладач у цьому процесі відіграє роль фасилітатора, спрямовуючи учасників на конструктивний діалог і забезпечуючи академічну доброчесність обговорення.

Дискусії сприяють не лише поглибленню знань, але й формуванню навичок міжособистісного спілкування, толерантності до інших думок, уміння логічно структурувати свої висловлювання. Таким чином, вони забезпечують комплексний вплив як на освітній процес, так і на розвиток особистості здобувачів освіти.

Результативність методу підтверджується його впливом на якість засвоєння матеріалу, адже інтерактивні обговорення активізують когнітивні процеси й емоційно залучають здобувачів освіти до вивчення історії України. Крім того, такий підхід створює простір для формування громадянської свідомості, адже дискусії нерідко стосуються питань ідентичності, патріотизму та розуміння історичних уроків для сучасності.

Дискусії та дебати є універсальним методом, який можна адаптувати до різного рівня підготовки здобувачів середньої та вищої освіти, забезпечуючи як базове розуміння фактів, так і глибокий аналіз складних історичних процесів. Таким чином, цей метод є не лише ефективним інструментом для

викладання історії України, але й важливим елементом підготовки здобувачів освіти до життя в умовах демократичного суспільства.

Освітня технологія розглядається як сучасна система, спрямована на досягнення гармонійного поєднання освітніх і виховних цілей. Цілісний підхід до освіти передбачає врахування не лише академічного, але й особистісного розвитку. Останнім часом акцент робиться на стимулюванні творчих здібностей здобувачів освіти. Серед найпоширеніших підходів виокремлюють когнітивний та гуманістичний.

Когнітивний підхід спрямований на розвиток інтелектуальних навичок, серед яких абстрагування, аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, оцінювання та теоретичне мислення. Цей підхід передбачає активне залучення здобувачів освіти до розв'язання складних завдань, під час якого вони повинні застосовувати ці навички для досягнення глибшого розуміння навчального матеріалу та розвитку здатності до самостійного мислення. Він наголошує на розвитку мислення та пам'яті, що є основою академічного прогресу здобувачів освіти [3, с. 603].

Гуманістичний підхід базується на концепції «Я», захищаючи право здобувачів вищої освіти самостійно визначати свої цілі, формувати проблеми, зосереджуватись на власному досвіді та оцінювати його наслідки. Такий підхід спрямований на розкриття внутрішнього потенціалу особистості через занурення в суб'єктивний досвід.

Компетентнісний підхід у навчанні історії є важливим інструментом для формування не лише знань про минуле, а й розвитку основних навичок, необхідних для сучасного здобувача освіти. В умовах стрімких соціальних та технологічних змін традиційне накопичення фактологічного матеріалу вже не є достатнім. Натомість увага зміщується на здатність аналізувати історичні події, критично мислити, порівнювати різні погляди та робити обґрунтовані

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

висновки. Це дозволяє майбутнім фахівцям глибше розуміти причинно-наслідкові зв'язки між подіями, а також усвідомлювати роль історії у формуванні сучасного суспільства.

Актуальність компетентнісного підходу полягає в необхідності підготовки молоді до реальних викликів сьогодення. Історія як навчальна дисципліна сприяє вихованню патріотизму, толерантності та громадянської відповідальності. Компетентнісний підхід дозволяє інтегрувати міждисциплінарні знання та навички, розвиваючи вміння працювати з різними історичними джерелами, використовувати сучасні педагогічні технології та цифрові ресурси. Відповідно, заняття з історії стають практично орієнтованими і мотивують здобувачів освіти до самостійного пізнання.

Впровадження цього підходу потребує модернізації методів навчання, які будуть сприяти активному залученню майбутніх фахівців в освітній процес. Використання інтерактивних методів, проєктної діяльності та дискусій дозволяє створювати ситуації, у яких здобувачі можуть застосовувати набуті знання на практиці. Це, своєю чергою, допомагає формувати навички ефективної комунікації, аргументації та роботи в команді. Компетентнісний підхід робить вивчення історії більш цікавим, актуальним та наближеним до життєвих реалій.

Сучасні педагоги мають широкий вибір методів і прийомів навчання, які можна адаптувати до різноманітних технологічних умов. Постає потреба в постійному пошуку технологій, що виходять за межі однієї дисципліни, а також у їхній інтеграції з іншими освітніми системами для створення міждисциплінарного підходу. З огляду на це, активно застосовуються такі методи, як проблемне вивчення матеріалу, розвиток критичного мислення та організація навчальних дискусій.

Методика розвитку критичного мислення, зокрема під час занять з історії, є особливо актуальною. Вона базується на формуванні відкритого мислення, яке сприяє поєднанню нової інформації, отриманої в процесі навчання, з попереднім досвідом та знаннями здобувачів освіти [2, с. 122]. Серед основних принципів цієї методики можна виокремити: 1) орієнтацію на якість знань, а не їхню кількість; 2) створення знань на основі сучасної інформації; 3) організацію занять у форматі діалогу та пошуку; 4) об'єктивний аналіз переваг і недоліків досліджуваного об'єкта.

Цей підхід ґрунтується на трьох основних принципах: чіткому визначенні мети, глибокому розумінні поставлених завдань та формуванні нових знань шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків з уже відомою інформацією. Така методика створює основу для використання дискусій як ефективного інструменту освітнього процесу.

З цих принципів випливають ідеї активного навчання, яке передбачає безпосередній досвід, індивідуалізацію знань, повагу до прав здобувача освіти на увагу й турботу, а також створення середовища відкритості та взаєморозуміння. Такий підхід трансформує зміст навчання, моделюючи програми, що враховують потреби й інтереси здобувачів освіти [3, с. 604]. У цьому контексті освітній процес базується на засадах солідарності, де викладач виступає радником і джерелом інформації, а не суворим наглядачем. Оцінювання здійснюється на основі добровільності, із запропонованими когнітивними варіантами на вибір, а сутність навчання полягає у формуванні та накопиченні суб'єктивного досвіду.

На відміну від попередніх авторитарних підходів, сучасна освітня система в закладах середньої та вищої освіти України орієнтується на пізнавальний і гуманістичний підходи. Це викликає підвищений інтерес серед

творчих педагогів до процесів гуманізації освіти та її відповідності сучасним викликам.

Використання мультимедійного навчання в процесі вивчення історії сприяє формуванню міждисциплінарної наукової галузі, орієнтованої на модернізацію та вдосконалення освітнього процесу. Це досягається завдяки наданню доступу до різноманітних інформаційних ресурсів, ефективному виконанню освітніх завдань, створенню інтерактивного середовища та зворотному зв'язку. Крім того, застосування різних форматів подання матеріалу, зокрема гіпертексту, відео, аудіо та елементів віртуальної реальності, дозволяє значно покращити засвоєння матеріалу. Однак одним із головних аспектів цього підходу є розвиток критичного мислення здобувачів освіти під час роботи з інформацією.

До здобувачів вищої освіти висуваються вищі вимоги щодо інформаційної компетентності порівняно зі здобувачами середньої освіти, які тільки починають її опановувати. Майбутні фахівці повинні не лише самостійно розвивати ці навички, а й досягати високого рівня використання різноманітних технологічних інструментів для навчання [4, с. 604]. Це передбачає здатність ефективно шукати, накопичувати, критично аналізувати та застосовувати інформацію з різноманітних джерел у практичній діяльності.

Використання персональних комп'ютерів, перегляд історичних документальних і художніх фільмів, а також застосування інших аудіовізуальних матеріалів значно підвищують змістовність і результативність занять. Такі методи сприяють запам'ятовуванню емоційно насичених подій і забезпечують глибше засвоєння інформації. Застосування мультимедійних технологій в освітньому процесі створює сприятливі умови для формування чітких уявлень і свідомого аналізу історичних фактів серед здобувачів освіти на всіх рівнях.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

У контексті сучасних педагогічних технологій варто також звернути увагу на методи, що стимулюють активну участь здобувачів освіти в процесі пізнання та дозволяють інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками. Одним із таких методів є метод кейсів, який активно застосовується у викладанні історії для поглибленого аналізу конкретних подій чи процесів.

Метод кейсів дозволяє здобувачам освіти аналізувати конкретні історичні ситуації, оцінюючи їх з різних поглядів та шукаючи оптимальні рішення в межах наданих умов. Цей метод не тільки сприяє глибшому розумінню історичних процесів, але й навчає застосовувати теоретичні знання до реальних ситуацій. Вивчення історії України через кейси може стосуватися аналізу ключових подій, зокрема Української революції 1917–1921 років, підписання українсько-російського договору 1654 року або подій на Майдані у 2004 і 2014 роках. Здобувачі освіти мають можливість висвітлити складність і багатогранність цих подій, розглядати їхні наслідки через призму різних інтерпретацій, а також аналізувати поведінку та мотиви учасників. Цей підхід сприяє розвитку навичок критичного мислення, а також уміння працювати з історичними джерелами та документами, що підвищує рівень аналітичних здібностей здобувачів освіти.

Окрім дискусій та методу кейсів, інші сучасні педагогічні технології також активно використовуються для покращення викладання історії України, надаючи здобувачам освіти можливість зануритися в освітній процес через інноваційні інструменти. Віртуальні екскурсії та інтерактивні платформи відкривають нові горизонти для вивчення історичних подій, дозволяючи не лише отримувати знання, але й активно взаємодіяти з ними.

Однією з найбільш перспективних сучасних технологій є використання віртуальних екскурсій. Цей метод дозволяє здобувачам освіти зануритися в

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

історичні події та простори через цифрові платформи, що забезпечує живе й реалістичне сприйняття минулого. Віртуальні екскурсії можуть включати, наприклад, подорожі визначними історичними місцями України, такими як Києво-Печерська лавра, замки Львівщини або урочище Бабин Яр. Завдяки використанню сучасних технологій, здобувачі освіти мають можливість «відвідати» ці місця, не виходячи з аудиторії, що робить навчання більш доступним та інтерактивним. Окрім цього, віртуальні екскурсії дозволяють здійснювати вивчення рідкісних археологічних знахідок або музейних колекцій, що можуть бути недоступними в реальному житті. Цей метод допомагає розширити горизонти здобувачів освіти, роблячи навчання цікавим і продуктивним, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку просторового мислення.

Інтерактивні карти та цифрові платформи також стають важливим інструментом для вивчення історії України. Вони дозволяють наочно продемонструвати рух військ, зміни кордонів, економічні та культурні процеси, що відбувалися на території України впродовж різних історичних періодів. Використання інтерактивних карт може бути корисним при вивченні етапів розвитку українських земель, зокрема під час аналізу становлення української державності або міграційних процесів. Наприклад, можна створити інтерактивну карту для вивчення територіальних змін під час національно-визвольних змагань або зображення руху армій під час битви за незалежність. Візуалізація таких процесів через сучасні технології допомагає здобувачам освіти краще зрозуміти масштаб подій та їхній вплив на розвиток нації, що не лише робить заняття цікавішими, але й підвищує рівень інтелектуальної активності здобувачів освіти, дозволяючи їм безпосередньо взаємодіяти з матеріалом.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Інноваційні підходи в освіті повинні сприяти створенню динамічного освітнього середовища, яке стимулює критичне мислення здобувачів освіти та мотивує до активного навчання та розвитку їхніх творчих здібностей. Це є основою для забезпечення якісної освіти, яка не лише готує молодь до сучасних викликів, а й допомагає їй ефективно інтегруватися в конкурентне середовище ринку праці. Традиційні методи викладання історії поступово замінюються інноваційними підходами, які дозволяють здобувачам освіти глибше засвоювати матеріал і активно взаємодіяти з ним. Віртуальні тури, інтерактивні платформи та відеоматеріали значно підвищують інтерес до навчання, роблячи його більш доступним та цікавим.

Інноваційні методи навчання сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних навичок і здатності оцінювати різні погляди на історичні події. Залучення активних форм навчання, зокрема дистанційних технологій, сприяє вдосконаленню професійних та особистісних якостей здобувачів вищої освіти. Компетентнісно орієнтовані підходи, зокрема метод сократівського діалогу, сприяють активній дискусії та глибокому аналізу історичних питань, що допомагає здобувачам освіти формувати усвідомлене ставлення до вивченого матеріалу.

Інтерактивні платформи в освіті виконують різноманітні функції, що допомагають покращити процес навчання як у середній, так і вищій школі. Так, «Kahoot!» створює ігри, які роблять навчання цікавішим і залучають здобувачів освіти через змагання. «Quizlet» пропонує інструменти для створення тестів і флешкарт, інтерактивні вправи для вивчення історичних фактів, що сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. «Padlet» служить платформою для збору та організації освітніх матеріалів, дозволяючи всім учасникам освітнього процесу працювати разом незалежно від місця перебування. «Canva» надає можливість створювати візуально привабливі

матеріали, такі як презентації та інфографіку, допомагаючи візуалізувати інформацію. «Miro» також є інструментом для візуалізації ідей та організації інформації в зручному форматі, що сприяє структурованому й ефективному навчанню [9, с. 64].

Використання соціальних мереж та сучасних технологій, зокрема мемів, може значно підвищити зацікавленість здобувачів освіти в історії та сприяти глибшому засвоєнню матеріалу. Такі завдання, як створення профілю історичної особи в соцмережах чи розробка кампанії для реальних історичних осіб, дозволяють здобувачам освіти поглянути на ці постаті через призму сучасних комунікацій [10, с. 75]. Вивчення біографій через соціальні мережі, зокрема уявлення, який би вигляд мали профілі історичних осіб у мережі Facebook або Instagram, дає можливість поєднати навчання з творчістю. Також конкурси на створення онлайн-портфоліо чи використання мемів як освітнього інструменту можуть стати ефективним способом представлення та засвоєння інформації. Меми допомагають здобувачам освіти краще запам'ятовувати матеріал завдяки їхній емоційності та оригінальності.

При реалізації інтегрованого підходу в освітньому процесі педагоги зазвичай орієнтуються на вимоги освітньої програми та інтерактивні завдання в підручниках, але недостатньо уваги приділяють інтегрованим проєктам, урокам, курсам та факультативам [11, с. 76].

Діяльність педагогів, що базується на перевірених часом ефективних методах викладання історії, створює значний потенціал для забезпечення високої якості знань здобувачів середньої та вищої освіти. Інтеграція сучасних інформаційних технологій значно збагачує зміст історичного матеріалу, тоді як застосування інноваційних методик навчання сприяє розвитку практичних умінь і навичок здобувачів освіти, підвищуючи їхню зацікавленість у вивченні предмета [12, с. 151].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденній практиці викладачів історії не тільки активізує пізнавальний інтерес здобувачів освіти, але й вносить в освітній процес елементи проблемного навчання, творчого підходу та дослідницької діяльності. Це сприяє розвитку самостійної роботи здобувачів, що є важливим чинником для підвищення ефективності освітнього процесу в сучасних закладах освіти.

Основою змін у педагогічних підходах є критична переоцінка накопиченого досвіду. У минулому освіта здебільшого розглядалася як процес засвоєння базових знань із різних галузей науки. Сучасні ж педагоги-історики прагнуть надати здобувачам можливість творчо переосмислювати отримані знання та життєвий досвід у взаємозв'язку з історичними подіями. Це дозволяє підтримувати природну цікавість до навчання та розвивати здатність здобувачів освіти критично мислити.

Викладачі допомагають здобувачам освіти знаходити відповіді на актуальні питання сучасності, аналізуючи їх через історичну перспективу. Вони навчають критично оцінювати інформацію, застосовувати соціальний та історичний досвід у повсякденному житті, водночас враховуючи індивідуальні особливості кожного. У цьому контексті духовні цінності відіграють ключову роль, оскільки саме вони формують основу для гармонійної життєдіяльності людини [13, с. 89].

Важливу роль у процесі формування цих цінностей має відігравати не лише держава чи релігія, але й система освіти, яка закладає основу для розвитку всіх сфер людського життя та забезпечує умови для духовного збагачення суспільства.

Для подальшого розвитку інтегрованого підходу в освіті важливо зосередитися на кількох основних аспектах. Насамперед необхідно розробити методологічну основу для інтегрування освітнього змісту, що включає

обґрунтовані критерії відбору матеріалу, принципи його структурування та ефективні шляхи реалізації в освітньому процесі.

Особливу увагу варто приділити підготовці й проведенню інтегрованих занять та створенню проєктів, враховуючи специфіку їх організації та застосування в різних освітніх контекстах. Важливим завданням є розробка методичних підходів до створення й упровадження програм інтегрованих курсів, які сприятимуть розвитку необхідних компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти через міжпредметні зв'язки.

Окремо варто зосередитися на визначенні форм і методів інтегрованого навчання, які допомагають розвивати в здобувачів освіти глибоке розуміння предмета, критичне мислення та практичні навички. Крім того, необхідно сформувати концептуальні засади розробки підручників для інтегрованого навчання історії в середній та вищій освіті, враховуючи їхню структуру, зміст та адаптацію до сучасних освітніх потреб. Це дозволить забезпечити його ефективне використання в навчанні та підвищити якість освітнього процесу.

Висновки. Отже, у статті було визначено інноваційні підходи до викладання історії України із застосуванням сучасних педагогічних технологій для підвищення ефективності освітнього процесу в середній та вищій освіті. Здійснений аналіз сучасних педагогічних технологій засвідчив, що інтерактивні методи, такі як обговорення, дебати, проєктна діяльність і проблемне навчання, сприяють активному залученню здобувачів до освітнього процесу, покращують засвоєння матеріалу та розвивають соціальні й когнітивні навички. Інтеграція цифрових інструментів, мультимедіа та ігрових методів продемонструвала значний потенціал у модернізації викладання історії. Використання інтерактивних презентацій, відеолекцій, історичних симуляцій та мобільних застосунків дозволяє індивідуалізувати освітній процес і підвищити зацікавленість здобувачів освіти, тоді як

гейміфікація формує емоційний зв'язок із навчальним матеріалом і сприяє розвитку історичної свідомості. Важливим є формування в здобувачів освіти вмінь здійснювати самостійні дослідження та критично оцінювати інформацію.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі передбачають глибший аналіз ефективності використання конкретних цифрових платформ і методів гейміфікації у викладанні історії України. Крім того, потребує уваги дослідження впливу інтеграції сучасних технологій на формування історичної свідомості та громадянської компетентності здобувачів вищої та середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Дмитров Ю. Специфіка викладання історії України в умовах глобалізації. *Herald of Kyiv Institute of Business and Technology*. 2024. №10. DOI: <https://doi.org/10.37203/kibit.2024.50.01>
2. Михайлюк В. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. № 1(3). С. 120–130. URL: <https://isg-journal.com/isjel/article/view/44> (дата звернення: 24.09.2024).
3. Марченко С. Д., Іванова Т.Ю., Гевко О. І. Роль використання інноваційних технологій у викладанні історії: огляд та перспективи. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 10(16). С. 600–612. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-600-612](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-600-612)
4. Гриценко А. Теоретичні основи використання мультимедіа технологій у процесі викладання історії. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 2(65). С. 69–73. DOI: <https://doi.org/10.133310/2518-7813-2019-65-2-69-73>

5. Лаврова І. І., Сараєва О. В. Вивчення історії культури через ігрові технології. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 4(10). С. 530–538. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-530-538](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-530-538)
6. Кордонова А. В. Етапи інтегрованого навчання історії України майбутніх викладачів історії засобами англійської мови. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. № 4 (133). С. 93–100. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-4-12>
7. Краснодемська І. Й. Ідеї соборництва в ідеологічних і програмових засадах українських політичних партій в Речі Посполитій (20-ті – поч. 30-х рр. ХХ ст.). *Гілея: науковий вісник. Історичні науки*. 2019. Вип. 151. № 12. Ч. 1. С. 66–72.
8. Козлова Л. Б. Інноваційні підходи до викладання історії у закладах вищої освіти: від традиційних методів до цифрових ресурсів. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 865–872. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-865-872](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-865-872)
9. Ічанська Н. В., Єрьомченко Д. Д. Застосування інформаційних технологій на уроках історії. *Математика. Інформаційні технології. Освіта*. 2023. № 10. С. 60–67. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/12708> (дата звернення: 24.09.2024)
10. Коляда І. А. Вивчення історичних особистостей на уроках історії України у 8 класі: впровадження інноваційних підходів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. № 82. С. 71–77. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36202/Kolyada.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.09.2024)

11. Мороз П., Мороз І. Інтегроване навчання історії в 5–9 класах: стан практики та перспективи. *Український Педагогічний журнал*. 2021. № 3. С. 66–77. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-66-77>
12. Ткаченко Т., Соловйова Т., Ткаченко О. Мультимедійні презентації та їх використання при вивченні шкільних курсів історії. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. № 14. С. 139–157. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-139-157>
13. Шевченко А., Камаралі С. Навчання історії та проблема гуманізації освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 79–91. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.01/079-091>
14. Гриценко А. П. Можливості використання ІТ-технологій у ході впровадження модельних навчальних програм громадянської та історичної освітніх галузей базової середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2022. № 48. С. 108–117.
15. Мацейків Т. І. Шляхи, форми та методи формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках історії України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 75. С. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.28>